

Yüzyıllardır Avrupa köylüsünün emeğini sömüren kilisenin ve derbeylerinin karşısında Osmanlı vardır artık... Ve Avrupalı bazı köylüler kararını vermişlerdir; Türklük ve Osmanlılık!... Avrupalı tarihçiler Osmanlı Medeniyeti'nin Avrupa tarihine etkilerini ortaya koymada son derece cimridir. Ama artık bu tutum sürdürülebilir olmaktan çıkmak üzere. Aslında bir zamanlar Avrupa'daki Osmanlı algısına dair bugüne dek uzanan o kadar canlı kanıtlar var ki, bunları görmezden gelmek imkansızdır.

Garip bir isyan hikâyesi

Sene meçhul… Muhtemelen Osmanlı ordularının Viyana önlerinde gözüktüğü yıllar. Osmanlı tehlikesini o ana kadar fazla önemsememiş Batı Avrupalılar artık tehlikenin yaklaştığını hissetmişler ve harekete geçmişlerdir. Yüzyıllardır Avrupa köylüsünün emeğini sömüren kilisenin önderliğinde, Osmanlılar'a karşı koymak için halktan ek vergi toplanmaya başlanmıştır. Bu maksatla Belçika'nın Faymonville köyüne gelen tahsildarlar ummadıkları bir tepkiyle karşılaşırlar. Köylüler bu kampanyaya iştirak etmeye hiç de hevesli değillerdir ve kesin bir ret cevabı verirler. Bu olaydan sonra Faymonville ahalisi "Hıristiyanlık aleminin düşmanı ve barbar Türklerin dostu" ilan edilir.

Ama Faymonville ahalisinin bu durumdan dolayı paniğe kapıldıklarını gösteren hiçbir alamet yoktur. Aksine, bundan böyle kendilerinin "Türk" olduklarını ilan ederler ve baskılar artınca da geri adım atmak bir yana, işi daha da ileri götürerek kiliseye toplanmak için çan çalmak yerine kendilerince ezan benzeri bir çağrı yapmaya başlarlar.

Faymonville ahalisinin kendilerini neden "Türk" ilan ettiklerine dair başka rivayetler de vardır. Ne var ki rivayetlerin tümünün ortak noktası Faymonvilleliler'in, diğer hıristiyanların iştirak ettiği süreçlere katılmayıp bundan dolayı dışlanmaları, karşılık olarak da tepkilerini kendilerini "Türk" ilan ederek göstermiş olmalarıdır. Bugün köy meydanında Türk bayrağı dalgalanmakta ve binaların duvarlarına işlenmiş ay-yıldız figürleri göze çarpmaktadır. Köy ahalisi karnavallara Türk bayrağı ve kendilerince ürettikleri geleneksel Türk kıyafetleriyle katılmaktadırlar.

Bir Osmanlı askerinin arkasında

Sene 1683… Osmanlı orduları Viyana kapılarından ikinci kez geri dönmek zorunda kalmıştır. Kaybedilen savaşın ardından yaralı bir yeniçeri, her nasılsa kendisini İtalya'nın Avusturya sınırına yakın bir dağ köyü olan Moena'da buluverir. Köylüler bu garip kıyafetli davetsiz misafirin iyileşmesi için ellerinden geleni yaparlar. Bu çabaları köylerinin tarihi adına yeni bir başlangıç olacaktır. Adamın bir Osmanlı askeri olduğunu anladıklarında ismini de yakıştırırlar; "Il Turco"... Il Turco kendine gelmiştir ve anlaşılan artık bu köyden ayrılmaya da hiç niyeti yoktur. Moenalılar köylerinden bir kızı Yeniçeri'ye nikahlamakta sakınca görmezler.

Bir süre sonra köyün bağlı olduğu dükalıktan bir memur o yılki vergileri toplamaya gelir. Ne var ki köyden istenen vergi son derece yüksek miktardadır ve köylüler büyük bir karamsarlığa kapılırlar. Ama "Il Turco"nun dükalığın zulmüne boyun eğmeye hiç niyeti yoktur. Vergi memuru, daha önce rastlamadığı bu garip yabancının meydan okuması karşısında eli boş geri döner. Ahali "Il Turco"nun arkasındadır ve köy bir daha rahatsız edilmez.

Gerçek hikâyenin ne kadarı bu anlatılanlara uygundur bilemeyiz. Moenalılar ise buna inanıyorlar. Bizim inanmamamız için de şimdilik bir sebep görünmüyor. Bugün köy meydanına "Il Turco"nun bir büstü bulunuyor ve gönderde dalgalanan bayrak da İtalyan değil Türk bayrağı. Zaten köyün diğer bir ismi de "La Turchia". Anlaşılan "Il Turco", köylüleri büyük bir etki altına almış. Öyle ki Moenalılar bugün hâlâ kız tarafına başlık parası veriyorlar. Eğer dışarıya kız veriliyorsa büyükler "sultan" kıyafeti, diğerleri sıradan Türk kıyafetleri giyiyor ve gelinin köyden çıkışı "Alabastia" dedikleri bir merasimde "sultan" kıyafetli köylülerin izniyle mümkün olabiliyor. Bu geleneklerine de "töre" diyorlar. Her yıl Ağustos ayında yapılan Moena Türk festivaline katılanların en yaşlısı "Sultan" ve diğer bir ismiyle "Il Turco" olarak isimlendiriliyor ve yeniçeri kıyafetli köylüler ortalıkta dolaşıyorlar.

Bu noktada hatırlamakta fayda var ki yukarıdaki olayların geçtiği dönemlerde Avrupa Hıristiyanlarının zihninde "Türk" kavramı, "Müslüman" kavramı ile aynı şeyi ifade etmekteydi. Öyle ki ihtida eden bir Hıristiyan'a "Müslüman oldu" yerine "Türk oldu" deniliyordu.

Uzaklardan yetişen cömert el

Üçüncü durağımız çok daha uzaklarda, İrlanda'dadır. Drogheda kasabasının Osmanlılar'la ilişkisi daha yakın bir döneme dayanır. 19. yüzyılın ortalarına doğru kıtlık İrlanda'yı fena halde vurmuş ve bir milyon kadar İrlandalı ölürken, yüz binlercesi göç etmek zorunda kalmıştır. Geride kalanlar ise kendilerine uzanacak bir yardım eli beklemektedirler.

Bu yardım elinin normal şartlar altında İrlanda topraklarının sahibi olarak İngiliz kraliçesinin eli olması gerekmektedir. Ne var ki kraliçe Victoria'nın eli bu gibi konularda fazla açık değildir ve işi iki bin sterlinle geçiştirmek ister. İrlanda'daki açlık diğer Avrupalı "büyük" devletleri ise hiç ilgilendirmemektedir.

Ama cömert bir el çok uzaklardan İrlanda'ya uzanacaktır. Sultan Abdülmecit, açlıktan kırılan İrlandalılar'a kraliçe Victoria'nın münasip gördüğünün beş katı para göndermeyi teklif etmiştir. On bin sterlinlik bu yardım teklifinin İngiliz kraliçesinin sinirlerini bozduğu muhakkaktır.

Victoria'nın ve İngiltere'nin prestijini alt üst edecek bu meblağ İngiliz diplomatları tarafından "makul" bir seviyeye, kraliçeninkinin yarısı olan bin sterline indirilir. Para yardımının yanında Osmanlı devletinin sağladığı beş gemi yükü tahıl Dublin limanına yanaştığında ise İngilizler her nedense bu gemileri limana sokmazlar. Ama gemiler bir şekilde yanaşıp yüklerini boşaltacakları bir liman bulurlar. Bu liman İrlanda'nın Drogheda limanıdır.

İrlandalılar, kendilerini sevince ve minnettarlığa boğan bu yardım için Sultan Abdülmecit'e şöyle bir teşekkür mektubu gönderirler: "Aşağıda imzaları bulunan biz İrlanda asilzâdeleri, beyefendileri ve sâkinleri, Majesteleri tarafından, acı çeken, kederli İrlanda halkına gösterilen cömert hayırseverlik ve alakaya en derin minnetlerimizi saygıyla takdim eder ve onlar adına Majesteleri tarafından İrlanda halkının ihtiyaçlarını karşılamak ve acısını dindirmek üzere cömertçe yapılan bin sterlinlik bağış için teşekkürlerimizi arz ederiz".

İrlandalılar bu yardımı unutmayacaktır. Bugün halihazırda amblemini ay ve yıldızın süslediği Dorogheda Belediyesi tarafından, kasabanın eski belediye binasına bir şükran plaketi çakılmıştır. Yine amblemi ay ve yıldızdan müteşekkil bulunan Drogheda United futbol takımı, renkleri kendisi gibi bordo-mavi olan Trabzonspor ile kardeş takımdır.

O zamanlar müslüman denince

Bütün bu olaylar ilginçtir. Ama bizi esas ilgilendiren şey, ilginç olmalarının ötesindeki daha derin anlamlarıdır. İlk iki olayda, bahsi geçen dönemlerde Osmanlı ve Türk denince Avrupalı'nın zihninde ve yüreğinde uyanan caydırıcı etkiyi sezmek hiç de zor değildir. Özellikle Faymonville ahalisinin Hıristiyan dünyasının tam ortasında ve Osmanlılar tarafından kendilerine yardım edilmesi söz konusu değilken, çevrelerine "Türk" kimliğine sığınarak meydan okumaları ve bu hamlelerinin de tutmuş olması çok dikkat çekicidir.

Bu Osmanlı ve Türk imajının bugün hâlâ yıkılmadığı, yaşlı bir Faymonvilleli'nin İkinci Dünya Savaşı'nda Belçika'ya giren Alman ordularının köy meydanındaki Türk bayrağını görerek hiçbir şey yapmaksızın uzaklaştıklarını ve bunun sebebinin de 'korkmaları' olduğunu iddia etmesinden anlaşılmaktadır. Gerçek elbette bu değildir ama işin bizi ilgilendiren tarafı, yaşlı Belçika köylüsünün zihnini terk etmeyen Türk imajıdır.

Moenalılar ise aynı şekilde belki de daha önce akıllarının ucundan bile geçmeyen bir şeyi yapmış ve köylerine gelen "Il Turco"nun arkasında durarak bağlı oldukları dükalığa meydan okumuşlardır. En azından bugünkü Moenalılar böyle inanmaktadırlar. Ama bu "korku" imajının arkasında daha da derin bir gerçeklik yatmaktadır.

İlk iki olayda bu gerçeklik çok çarpıcıdır. Gerek Faymonvilleliler ve gerekse Moenalılar'ın "Türk" imajına sığınarak başkaldırmaları, kendilerine karşı yapılan adaletsizliğe bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Aslında sığındıkları şey salt "güç" değil, "adalet üreten güç"tür. Osmanlının Hıristiyan dünyasına meydan okuması Avrupalının zihninde kendi sahip olamadıkları bir adaletin gücünün tezahürü olarak algılanmaktadır. Özellikle Faymonvilleliler'in Hıristiyan dünyasının orta yerinde kiliseye karşı kendi haklarını savunmak için Osmanlı ve Türk kimliğine sığınmış olmaları dikkat

çekicidir.

Hiç kimsenin zulme karşı mücadele ederken gücünü daha zalim bir kimlikten alması ve kendisini bu kimlikle özdeşleştirmesi düşünülemez. Kilisenin kendilerini “barbar Türk”le korkutan propagandası, hayatlarında tek bir müslüman bile görmemiş Belçika köylüleri tarafından yerle bir edilmiştir. Belki de Faymonvilleliler “adaletin korku salan yönünün” kilise babalarının da kalbine korku salacağını hesap etmişlerdir.

Belki de bu ilginç olaylardan çıkarmamız gereken en dikkat çekici sonuç, kalplere korku salanın kılıç ve palabıyık değil “adalet” olduğudur. Hangi aklı başında müslüman adaleti bir ayrıntı olarak görmekteyken kalplere korku salmayı umabilir? 30.5.2009

www.millethaber.com

Ali DEMİRTOPUZ